

افسانه

شیرین و فرهاد

(به روایت عامیانه)

www.ketab.ir

سرشناسه : مرادی بیستونی، علیرضا، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور : افسانه شیرین و فرهاد (به روایت عامیانه)/نویسنده
علیرضا مرادی بیستونی؛ ویراستاران ندا بیاتی، مونا نیازی، سمیرا امیری.
مشخصات نشر : تهران: نشر یسال، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری : ۷۶ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۶۱۲-۷-۸
وضعیت فهرست نویسی : فیفا
یادداشت : چاپ قبلی: کاشف، ۱۳۸۹.
موضوع : داستان‌های فارسی -- قرن ۱۴
رده بندی کتبی : ۱۳۹۴ الف ۲۵۲۳/۳/۲ PIR۸۲۰۳
رده بندی یوبی : ۸۴۳/۶۲
شماره کتابت/سی ملی : ۴۱۴۸۰۶۸

عنوان: افسانه شیرین و فرهاد

نویسنده: علیرضا مرادی بیستونی

ناشر: یسال

حروف نگار: سوسن حاج علی اکبری

طرح روی جلد: کانون تبلیغاتی اهورا

ویراستاران: ندا بیاتی، مونا نیازی، سمیرا امیری

گرافیک و طراحی تصاویر: حسنا خزایی

لیتوگرافی: آریا

سال انتشار: ۱۳۹۴

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۶۱۲-۷-۸

تیراژ: ۵۰۰

قیمت: ۱۳۰۰۰ تومان

فهرست

۷	مقدمه
۹	فصل اول: دل خنجر شیرین به فرهاد در خواب
۱۸	فصل دوم: سر زنی شیرین در کوه و بیابان
۲۰	فصل سوم: آوارگی فرهاد به جبال شیرین
۲۲	فصل چهارم: مأموریت شاهپور در جستجوی فرهاد
۲۴	فصل پنجم: بارگاه خسرو پرویز
۲۷	فصل ششم: به دام افتادن شیرین در شکارگاه خسرو پرویز
۳۱	فصل هفتم: روزگار بد فرهاد
۳۲	فصل هشتم: راه یابی شاهپور به بارگاه خسرو پرویز و یافتن فرهاد
۳۴	فصل نهم: شاهپور در جستجوی شیرین
۳۹	فصل دهم: ورود هیأت چینی به بارگاه خسرو پرویز
۴۳	فصل یازدهم: شرط و قرار خسرو پرویز با فرهاد
۴۷	فصل دوازدهم: گفتگوی فرهاد با کوه بیستون
۵۱	فصل سیزدهم: دیدار شیرین با فرهاد در بیستون و گرفتار شدن آنها به دست گرا

- فصل چهاردهم: دسیسه خسرو پرویز برای کشتن فرهاد توسط پیرزن عجوزه ۵۶
- فصل پانزدهم: آمدن پیرزن عجوزه به کوه بیستون و مرگ فرهاد ۵۸
- فصل شانزدهم: دل‌بستن شیرویه به شیرین ۶۲
- فصل هفدهم: کشته شدن خسرو پرویز به دست شیرویه ۶۴
- فصل هیجدهم: مرگ شیرین ۶۵
- سخن پایانی: اندری بر آثار منسوب به فرهاد: ۶۷
- منابع و مآخذ ۷۶

www.ketab.ir

مقدمه

سرزمین کهن و پر رمز و راز ایران در طول تاریخ پر فراز و نشیب خود گنجینه بزرگی از هنر و ادبیات را برای فرزندان این آب و خاک بر جای نهاده است. گنجینه‌هایی که از تند بادهای طوفان‌ها گزند نمی‌یابند و برای همیشه در دل تاریخ جاودان و ماندگار خواهند ماند. اگر چه بسیاری از آثار ارزشمند ایران زمین چون کتابخانه‌ها، لوح‌ها، اسناد و کتیبه‌های گوناگون در هجوم بیگانگان در آتش کینه‌ی دشمنان و مهاجمان سوخت و از میان رفت، اما آنچه باقی مانده گنجینه‌ی بزرگ و ارزشمندی است.

اقوام ایرانی مانند اقوام دیگر ملت‌ها بخش بسیار بزرگی از تاریخ نانوشته خود را در سینه افراد حفظ کرد و با روایت شفاهی، آن محفوظات را از نسلی به نسلی دیگر انتقال داده‌اند. هزاران افسانه، تمثیل و ضرب‌المثل، پند خردمندان، شعر و ... از ادوار گوناگون تاریخ باقی مانده است که هر کدام از آثار و بویژه خود گنجینه‌ی گران سنگی را تشکیل می‌دهند.

افسانه خسرو و شیرین که ساخت و پرداخته نظامی گنجوی شاعر قرن پنجم هجری است، با وجود آنکه مکتوب شده است، ولی ترجمه‌های مردم با روایات گوناگونی، آن را سینه به سینه به نسل‌های پس از خود انتقال داده‌اند. درباره این آیا افسانه خسرو و شیرین قبل از خلق آن توسط نظامی گنجوی افسانه‌ای شفاهی و فولکلوریک بوده، اطلاع دقیقی در دست نیست. بسیاری از مورخان و صاحب‌نظران افسانه‌ی خسرو و شیرین را با شیرین و فرهاد که برای ایرانیان به شکل اسطوره در آمده است، قسمتی از تاریخ مستند ایران به شمار آورده‌اند که اثری ماندگار در ادبیات کلاسیک ایران است. این افسانه چون بسیاری از افسانه‌های کهن رایج در میان هر قوم و قبیله‌ی ایرانی به روایت‌های مختلف بیان شده است. برای اقوام ایرانی هر کدام در زمان روایت این افسانه به دنبال آرمانها و آرزوهای خود بوده‌اند، چرا که از آنچه در خمسه نظامی آمده است، فراتر رفته‌اند و حکایت‌های آن را در قالب‌های دیگری ریخته‌اند و به زبان خاص مردمان آن دیار بیان نموده‌اند. در اصل داستان خسرو و شیرین که در کتاب خمسه نظامی و به زبان منظوم آمده است، شیرین دو بار عاشق شده است، یک بار عاشق خسرو پرویز که با او ازدواج می‌کند و بار دیگر زمانی که همسر خسرو پرویز بوده، دل به عشق فرهاد می‌بندد و عشقی ممنوعه را رقم می‌زند.

پرفسور آرتور کریستین سن^۱ در کتاب ایران در زمان ساسانیان به نقل از بلعمی قصه عاشقانه فرهاد و شیرین را آورده است که "فرهاد فریفته این زن شد و خسرو او را به کندن کوه بیستون گماشت. فرهاد در آن کوه به بریدن سنگ مشغول شد و هرپاره که از کوه می‌برید، چنان عظیم بود که امروز صدمرد آنرا نتواند برداشت."

این افسانه در بین مردم غرب کشور و کردها قالب خاصی یافته و به شکلی دیگر بیان می‌گردد. مردم کرد زبان این افسانه را شیرین و فرهاد نامیده، قهرمانان اصلی این داستان را شیرین و فرهاد ذکر کرده‌اند و از خسرو پرویز به عنوان کاراکتری منفی و زورگو که قصد ازدواج اجباری با شیرین را دارد، یاد می‌کنند. در این روایت شیرین دست رد به سینه خسرو پرویز می‌زند و تن به ازدواج با او نمی‌دهد.

الماس‌خان کندوله‌ای به د. زمان افشاریان می‌زیسته و یکی از سرداران نادر شاه افشار بوده است، پس از آنکه به نادر شاه قرار می‌گیرد و از کار برکنار می‌شود، به روستای کندوله زادگاه خود باز می‌گردد و در حیات و انزوا به خلق افسانه شیرین و فرهاد به زبان کردی منظوم می‌پردازد که این اثر شاعر توانمند کرد در سالهای اخیر به صورت کتاب چاپ و به بازار عرضه شده است.

آنچه در اینجا می‌آید نه قالب روایی افسانه خسرو و شیرین نظامی گنجوی است و نه شیرین و فرهادی که الماس‌خان کندوله‌ای به آن پرداخته است، بلکه براساس روایتی است که به صورت شفاهی در میان مردم غرب کشور و کردها بازگو می‌شده و آن را سینه به سینه حفظ می‌کرده‌اند. گرچه روایت افسانه شیرین و فرهاد در مناطق مختلف غرب ایران متفاوت است، اما سعی شده است روایت غالب این افسانه که مورد توافق بیشتر اقوام غرب ایران و مناطق کردنشین است، مورد نظر باشد.

علاقمندان و بازدیدکنندگانی که از آثار تاریخی استان کرمانشاه بازدید می‌کنند همیشه سراغ از شیرین و فرهاد و آثار به جای مانده از آنان را می‌گیرند، در نتیجه اهمیت این امر و ارزش‌های بالای آثار تاریخی این مرز و بوم ما را بر آن داشت تا با گردآوری افسانه شیرین و فرهاد بتوانیم گوشه‌ای از باورهای مردم خطه غرب کشور را برای علاق‌مندان به این موضوع بازگو کنیم، امید است حق مطلب را ادا کرده باشیم.

پائیز ۱۳۸۸ کرمانشاه

۱. کریستین سن، آرتور امانوئل ایران در زمان ساسانیان ترجمه رشید یاسمی، تهران، دنیای کتاب، ۱۳۷۵